

Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi
Journal of Science, Mathematics, Entrepreneurship and Technology Education

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/fmgtd>
© ISSN: 2667-5323

**Salgın Döneminde Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime
Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi**

Hasan BAKIRCI¹, Özge ÖZCAN², Yılmaz KARA³

¹Doç. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID ID: 0000-0002-7142-5271,
hasanbakirci09@gmail.com

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-9496-0007,
ozcan9311@gmail.com

³Doç. Dr. Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID ID: 0000-0001-6897-3245, yilmazkaankara@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, salgın döneminde ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışmada, nitel araştırma desenlerinden özel durum yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesi'nde bir ilçe merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ortaokulda görev yapan farklı branştan 12 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Öğretmenler; farklı duyu organlara hitap etmesi, her yerde öğrenmeye olanak vermesi, zaman tasarrufu sağlaması, bilgiye hızlı bir şekilde erişilmesi, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformunun etkili kullanılması ve derslerin kayıt altına alınmasının uzaktan eğitimin faydaları olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler; öğrencilerin derse katılım oranının düşük olmasını, alt yapı yetersizliğini, teknolojik imkânların sınırlılığını, ailedeki kardeş sayısının fazlalılığını ve öğrencilerle göz temasının olmamasını uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar olarak aktarmışlardır. Bu süreçte uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler tarafından karşılaşılan bir diğer önemli sorun ise imkân ve fırsat eşitsizliğidir. Bunların yanı sıra öğretmenler uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitimin yerini tutamayacağını dile getirmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunların en aza indirilebilmesi için alt yapı sorunları giderilmeli, fırsat eşitliği sağlanmalı, öğretim programlarında uzaktan eğitime uyumlu hale gelecek şekilde esnetilmeler ve geliştirmeler yapılmalıdır.

MAKALE BİLGİLERİ

Gönderilme Tarihi:

12.05.2021

Kabul Edilme Tarihi:

14.06.2021

ANAHTAR

KELİMELEER:

Uzaktan eğitim

Öğretmenler

Salgın dönemi

Öğretmen görüşü

**Determining the Views of Middle School Teachers on Distance
Education during the Epidemic Period**

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the opinions of middle school teachers about distance education during the epidemic period. The case method was used in the study. The participants of the study consist of 12 teachers from different branches working in a middle school affiliated to the Ministry of National Education in a district center in the Eastern Anatolia Region in the 2020-2021 academic year. Data were collected through a semi-structured interview form. Content and descriptive analysis techniques were used to analyze the data. The teachers stated that the benefits of distance education are

**ARTICLE
INFORMATION**

Received:

12.05.2021

Accepted:

14.06.2021

KEYWORDS:

Distance Learning

appealing to different senses, allowing learning anywhere, saving time, accessing information quickly, using the Education Information Network (EBA) platform effectively and recording the lessons. The teachers mentioned to the low participation rate of the students, the inadequacy of the infrastructure, the limited technological opportunities, the high number of siblings in the family and the lack of eye contact with the students as the problems they encountered during the distance education process. Another important problem faced by the teachers in the distance education process during this process is the inequality of chance and opportunity. In addition to these, the teachers stated that distance education cannot be replaced with face-to-face education. In order to minimize the problems encountered in the distance education process, infrastructure problems should be eliminated, equal opportunities should be ensured, and curricula should be stretched and improved to be compatible with distance education.

Teachers
Epidemic period
Teacher opinion

Summary

Introduction, Purpose and Significance

It can be said that education activities are among the most affected predominant areas by the epidemic period. With the epidemic seen in our country, distance education has been started in all education levels. One of the most affected education stakeholders in the distance education process is teachers. Therefore, it is important to reveal the observations and experiences of teachers in the distance education process. It can be said that the most important element of distance education is teachers. Because healthy information about distance education can be obtained from teachers.

The middle school period includes the preparation of this age group students (Berk, 2006; 2013) who are still in the concrete operational stage, for the High School Transition Exam (HSTE), which is an important step in the Turkish National Education system. Considering that the type of high school to be placed in as a result of HSTE directs the career of the student and affects his preparation for university, it can be thought that this period gains importance. This situation increases the responsibilities of teachers in the distance education process. In addition, it is thought that determining the problems that teachers encounter in the distance education process will contribute to the more effective conduct of distance education. Therefore, the aim of this study is to determine the views of teachers from different branches working in middle schools on distance education during the epidemic period. In line with this purpose, the main question of the research is identified as. "What are the views of middle school teachers about distance education during the epidemic period?. Based on this basic question, the sub-questions of the research are as follows:

1. What are the limitations of education and teaching in the distance education process during the epidemic period?
2. What are the problems faced by teachers and students throughout the distance education process during the epidemic?
3. What are the benefits of distance education during the epidemic period?

Methods

In this study, the case method was used. In the use of the case method in the study; It can be said that the case study method was adopted because of being effective to examine the opinions of middle school teachers about distance education in the epidemic period and to consider the concept of distance education as a situation. The participants of the study were formed in accordance with the easily accessible sampling type. In this sampling technique, it is aimed to reach the desired situation quickly and easily. Therefore, the participants of this study consist of 12 teachers from different branches working in a middle school in the Eastern Anatolia Region in the 2020-2021 academic year.

Data were collected with a semi-structured interview form. These data were analyzed by descriptive and content analysis methods.

Findings

The themes and codes obtained from the responses of middle school teachers to the question of "What are the most important problems you encounter in the distance education process?" are revealed through this study. When themes and codes are considered, it was revealed that the biggest problem faced by the majority of middle school teachers ($f=9$) in distance education is the low participation rate of students. When the given responses are examined, it can be thought that this situation arises from the insufficient infrastructure ($f=5$). It was also observed that there are problems such as technological impossibility ($f=2$), crowded family environment ($f=2$), lack of contact ($f=2$).

Besides, the themes and codes obtained from the responses of middle school teachers to the question of "What kind of benefits do you think the distance education process provides to students?" are revealed through this study. When themes and codes are considered, it was found that the middle school teachers expressed the benefits of distance education to students with the codes of addressing different organs ($f=8$), providing learning everywhere ($f=7$) and saving time ($f=6$). Distance education is thought to be beneficial in terms of providing fast access to information ($f=6$), effective use of the EBA platform ($f=5$) and preventing the spread of the virus ($f=5$). Recording of the lessons ($f=4$) and improving self-study habits ($f=3$) are among the positive opinions of the teachers.

Discussion and Conclusion

The teachers stated the problems that they encountered in the distance education process as the low participation of the students in the course, the insufficient infrastructure, and the limited technological opportunities. It is thought that the experiences of the teachers in the distance education process are effective in stating these problems. It can be concluded that similar results have been reached when the studies on this subject are examined. For example, Bakırcı, Doğdu, and Artun (2021) investigated science teachers' thoughts on distance education. In their study, they concluded that students are reluctant to participate in the distance education process and have difficulties in accessing the computer/internet. In the study of Külekçi Akyavuz and Çakın (2020), school administrators stated that there is a lack of infrastructure in the distance education process and technological tools are limited.

The teachers listed the other problems encountered in the distance education process as the high number of siblings in the family, the difficulty of communicating with the students, the inadequacy of the plan-program and the lack of eye contact with the students. The high number of siblings in the family may cause all siblings not to have the opportunity to attend the course since the classes are in the same time period. They explained the reasons why the siblings did not attend the lesson with the lack of sufficient number of tablets, computers and mobile phones. Although the teachers think that distance education will bring equal opportunity in education because of the disappearance of the concept of space and time constraints, reaching many people in a short time, recording the lessons and providing the students with the opportunity to repeat what they have learned, to reinforce what they have learned, and to receive education everywhere, they also stated that distance education leads to inequality of opportunity because of reasons such as not providing the necessary infrastructure, financial inadequacies, etc. In the region where the study was conducted, the extended family structure is mostly seen. Students mostly do not have their own technological tools. For this reason, students try to attend the lesson with their parents' phones and cannot attend the lesson when the parents have a job. This situation was seen as an important problem. Because while students with technological tools can attend the lesson, those who do not have this opportunity cannot. This situation brings the inequality of opportunity to the agenda.

Giriş

Dünya'nın her geçen gün değiştiği ve bu değişime gerek toplumsal yaşam gerekse eğitim dünyasının uyum sağlaması gerektiği söylenebilir. Teknoloji ile iç içe olduğumuz şu süreçte teknolojinin eğitimde kullanılması önemli hale gelmiştir. Teknoloji çağı olarak ifade edilen 21. yüzyılda bilgiye ulaşmak ve hızlı öğrenmeler hem bireylerin hem de toplumların gelişmesi için önem arz etmektedir (Çallı, İşman ve Torkul, 2014). İnternetin eğitim aracı olarak kullanılmasıyla beraber yüz yüze eğitim imkânı olmayan bireylerin eğitimleri uzaktan eğitim yoluyla sağlanabilmektedir (Kör, Çataloğlu ve Erbay, 2013). Uzaktan eğitim sistemi ülkemizde Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri konuşulmaya başlanmıştır. Ortaöğretim kademesinde uygulanmaya başlayan uzaktan eğitim çalışmaları, Açıköğretim Fakültesi'nin açılmasıyla beraber yükseköğretim kademesinde de uygulamaya başlanmıştır (Bozkurt, 2017). Tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını süreciyle birlikte dünya genelinde 102 ülkede okullar kapatılmış ve 900 milyon öğrenci okuldan uzak kalmıştır (Sarı ve Nayır, 2020). Ülkemizde de yüz yüze eğitime ara verilmesi eğitimin bundan sonraki süreçte nasıl işleyeceği konusunu gündeme getirmiş, uzaktan eğitim yoluyla bu sürecin yönetilmesi kararı alınmıştır (URL-1, 2020).

Literatür incelendiğinde uzaktan eğitimle ilgili çeşitli tanımlar yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlar birlikte değerlendirildiğinde ise çeşitli sebeplerden dolayı yüz yüze eğitimden yararlanamayan bireylerin eğitim faaliyetlerini gerçekleştirmelerini sağlayan bir sistem olduğu söylenebilir (Altıparmak, Kurt ve Kapıdere, 2011). Daha kapsamlı bir tanım olarak ise Uşun (2006)'un tanımı incelenebilir. Uşun'a göre uzaktan eğitim, üç boyutu olan planlı ve sistematik eğitim teknolojisinin uygulamasıdır. Birinci boyutu, kaynak ve alıcıların öğrenme-öğretme süreçlerinin büyük bölümünün farklı ortamlarda bulunmasıdır. İkinci boyutu, öğrenen gruba yaşı, öğrenme amacı, yeri ve önemi vb. yönlerinden bireysellik, esneklik, bağımsızlık olanağı sağlamasıdır. Son boyutu ise öğrenme-öğretme sürecinde yazılı basılı araçlarla, işitsel, görsel-işitsel teknolojilerin kullanıldığı kaynak ile alıcı arası iletişimin televizyon ve bilgisayara dayalı olarak gerçekleştirilmesidir (Kör, Çataloğlu ve Erbay, 2013). Kaya (2002)'ya göre: *Uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrenciler arasındaki eğitimsel iletişimin çoğunluğunun karşılanmadığı durumlarda, eğitimsel sürecin desteklenmesi ve yapılandırılması için öğretmen ve öğrencilerin iki yönlü iletişiminin uzaktan sağlandığı ve iki yönlü iletişimde teknolojinin kullanıldığı eğitimdir.*

Uzaktan eğitimle ilgili eğitimin farklı paydaşlarıyla yapılan çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki tablo göze çarpmaktadır. Güreer, Tekinarslan ve Yavuzalp (2016) yaptıkları çalışmada çevrimiçi ortamda ders veren öğretim görevlilerine uzaktan eğitim konusunda yeterince bilgilendirme toplantısı yapılmadığı ve planlama konusunda yetersizlikler olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada uzaktan yapılan eğitimlerde öğrencilerin kamera ve mikrofonlarının açık olsa bile derse katılımlarının pasif olduğunu belirtmişlerdir. Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020) uzaktan eğitimin etkililiği üzerine öğretmen görüşlerine yer verdikleri çalışmalarında öğretmenlerin sürecin verimli olmadığı yönünde görüş bildirdiğini aktarmışlardır. Külekçi-Akyavuz ve Çakın (2020) okul yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlere dair yaptıkları çalışmada, okul müdürlerinin iletişim eksikliği ve teknik yetersizlikten kaynaklanan problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir ve Bayraktar (2020)'ın Türkçe öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada, adayların uzaktan eğitimde motivasyon seviyelerinin düşüklüğüne yönelik görüş bildirdikleri görülmüştür. Sınıf öğretmeni adayları ile yapılan çalışmada ise uzaktan eğitimde verilen sürenin az gelmesi, ders saatlerinin çok erken olması şeklindeki sıkıntılar bildirilmiştir (Kantos, 2020).

Uzaktan eğitimin en önemli öznesinin öğretmenler olduğu söylenebilir. Çünkü uzaktan eğitim ile ilgili sağlıklı bilgiler öğretmenlerden alınabilir. Örneğin Fen Bilgisi öğretmenleri, Covid-19 salgını sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitimin mesleki gelişimlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Öğretmenler, özellikle birçok bilgisayar programını, yazılımı ve donanımı etkili bir şekilde kullanmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir (Bakırcı, Doğdu ve Artun, 2021). Buna karşın öğretmenlerin, uzaktan eğitimde kullanılan teknolojik araçları kullanma konusunda yetersiz oldukları

belirlenmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılma konusunda isteksiz oldukları ve öğrencilerin bilgisayara/internete erişmede sıkıntı yaşadıkları görülmüştür (Bakırcı, Doğdu ve Artun, 2021). Türkçe öğretmenleriyle yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin bir kısmında tablet, bilgisayar gibi cihazların olmayışından canlı derslere katılamadıkları, velilerin bir kısmının bu süreçte ilgisiz olduğu ve çocuklarını bilgisayar başındayken takip edemedikleri belirlenmiştir (Bayburtlu, 2020). Uzaktan eğitim ile ilgili yapılan başka bir çalışmada, öğretmenlerin yoğun olarak fiziksel düzen boyutu olan donanım, yazılım ve plan-program etkinlikleri öğretiminin değerlendirilmesinde sorun yaşamışlardır (Arslan ve Şumuer, 2020).

Uzaktan eğitimle ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar incelendiğinde, uzaktan eğitimin dünü, bugünü, faydalarının yanında uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerle ilgili çalışmaların olduğu görülmüştür (Başaran vd., 2020; Gürer vd., 2016; Kantos, 2020; Külekçi-Akyavuz ve Çakın, 2020). Ancak ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitim konusundaki deneyimlerine odaklanan çalışmaların sınırlı olduğu fark edilmiştir. Bundan dolayı bu çalışmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir. Çalışmanın literatüre bu bağlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinde en çok etkilenen eğitim paydaşlarından birisi de öğretmenlerdir (Bakırcı, Doğdu ve Artun, 2021). Öğretmenler arasında en çok etkilenen grubun ise küçük yaş grubuna rehberlik eden öğretmenleri olduğu düşünülmektedir. Küçük yaş gruplarında uzaktan eğitim ile dersleri yürütmenin zorluğu ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır (Bakırcı vd., 2021; Burke & Dempsey, 2020). Bundan dolayı, uzaktan eğitim aracılığı ile küçük yaş grubundan öğrenciler ile derslerin yapılmasında 9-13 yaş grubu öğrencileri kapsayan ortaokul öğretmenlerinin birçok sorunla karşılaştıkları söylenebilir. Bu durum, ortaokulda görev yapan öğretmenlerin motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir (Arslan ve Şumuer, 2020).

Ortaokul dönemi, henüz somut işlemler döneminde olan bu yaş grubu öğrencilerin (Berk, 2006; 2013) Türk Milli Eğitim sisteminde önemli bir basamak olan Lise Geçiş Sınavı (LGS)'na hazırlanmasını kapsamaktadır. LGS sonucunda yerleşeceği lise türünün öğrencinin kariyerini yönlendirdiği, üniversiteye hazırlığını etkilediği göz önüne alındığında bu dönemin ayrıca önem kazandığı düşünülebilir. Bu durum ise öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecindeki sorumluluklarını artırmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunların belirlenmesi ile uzaktan eğitimin daha etkili yürütülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, salgın döneminde ortaokulda görev yapan farklı branştaki öğretmenlerin uzaktan eğitim konusundaki görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın temel sorusu "Salgın döneminde ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri nelerdir?" olarak ifade edilmiştir. Bu temel soruya dayalı olarak araştırmanın alt soruları aşağıdaki gibidir:

1. Salgın döneminde uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretimin ne gibi sınırlılıkları vardır?
2. Salgın döneminde uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrencilerin karşılaştığı sorunlar nelerdir?
3. Salgın döneminde uzaktan eğitimin ne gibi faydaları vardır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden özel durum yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, var olan problemin bir yönünün kısa sürede derinlemesine araştırılmasına olanak sağlamaktadır (Çepni, 2018). Durum çalışmalarının önemli bir özelliği de araştırma problemine odaklanması ve nasıl sorusuna cevap aramasıdır. Bu yöntemde, elde edilen verilerin istatistiksel genellemeler yapmak yerine, araştırma problemi doğrultusunda yorumlanması amaçlanır (Creswell, 2007). Bu yöntemin en büyük avantajlarından birisi de bir probleme yönelik verilerin toplanmasında farklı veri toplama tekniklerinin bir arada kullanılmasına imkân vermesidir (Çepni, 2018). Bu özellikler, bu çalışmada

kullanılan yöntemin belirlenmesinde önemli rol oynamıştır. Dolayısıyla bu çalışmada özel durum yönteminin kullanılmasında; ortaokul öğretmenlerinin salgın döneminde uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin derinlemesine incelenmesi ve uzaktan eğitim kavramının bir durum olarak ele alınmasının etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları, kolay ulaşılabilir örnekleme türüne uygun şekilde oluşturulmuştur. Bu örneklem tekniğinde, araştırılmak istenen duruma hızlı ve kolay ulaşılması amaçlanır. Nitel araştırmalarda en sık kullanılan bir örneklem türü olmasına rağmen, kullanılması en az istenen bir tekniktir (Patton, 2005). Kolay ulaşılabilir örneklemede araştırmacı, hali hazırda var olan öğeler içerisinden yeteri sayıda öğeyi katılımcı olarak belirler (Singleton & Straits, 2005). Burada anlaşıldığı üzere kolay ulaşılabilir örneklemede, araştırmacıların hedef evrenden örneklemini oluşturmak için ulaşabileceği en kolay öğelere yönelmesidir (Baltacı, 2018). Dolayısıyla bu çalışmanın katılımcıları, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki bir ortaokulda görev yapan farklı branştan 12 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcıların sekizi kadın ve dördü erkektir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin yeni atanmış ya da mesleklerinin ilk üç yılı içerisinde olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler, K1, K2, K3.....K12 şeklinde kodlanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlere ait demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Çalışmaya Katılan Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler

Katılımcılar	Branşı	Cinsiyet	Kıdem Yılı
K1	Fen Bilgisi Öğretmeni	Kadın	1-3
K2	Fen Bilgisi Öğretmeni	Kadın	0-1
K3	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Kadın	0-1
K4	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Erkek	1-3
K5	Matematik Öğretmeni	Kadın	1-3
K6	Matematik Öğretmeni	Kadın	1-3
K7	Matematik Öğretmeni	Erkek	0-1
K8	Türkçe Öğretmeni	Kadın	1-3
K9	Türkçe Öğretmeni	Erkek	1-3
K10	İngilizce Öğretmeni	Erkek	1-3
K11	İngilizce Öğretmeni	Kadın	0-1
K12	Görsel Sanatlar Öğretmeni	Kadın	1-3

Verilerin Toplanması

Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı doğrultusunda dokuz soru hazırlanmıştır. Dokuz sorudan oluşan görüşme formu fen eğitiminde uzman iki kişinin görüşüne sunulmuştur. Bu uzmanlardan birisi fen eğitiminde doktora derecesine sahip ve devlet üniversitelerinin birinde Nitel Araştırma dersini yürütmektedir. Diğer uzman ise fen eğitiminde yüksek lisans derecesine sahip ve 10 yıllık meslek deneyimine sahip Fen Bilgisi öğretmenidir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda görüşme formundan iki soru çıkarılmıştır. Bu soruların görüşme formunda çıkarılmasında, soruların araştırmanın amacına hizmet etmemesi ve bu soruların ölçmek istediği hedeflerin diğer sorularda yer alması etkili olmuştur. Görüşme formunun son hali yedi sorudan oluşmuştur (Ek-1).

Görüşmeler çalışmaya katılan öğretmenlere uygun olan zaman diliminde planlanarak gerçekleştirilmiştir. Karantina sürecinden dolayı öğretmenler ile görüşme Zoom programı aracılığıyla yapılmıştır. Görüşmeler, yaklaşık olarak her bir öğretmen ile 15 dakika sürmüştür. Görüşmeler kayıt

altına alınmıştır. Bundan sonra kayıtlar düz yazıya aktırılmıştır. Düz yazıya aktarılan veriler, e-posta aracılığıyla katılımcılara göndererek incelemelerine sunulmuştur.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel verilerinin geçerlilik ve güvenirliliğini sağlamak için alınması gereken önlemlerden birincisi, inandırıcılığı sağlamaktır. Bunun için araştırmanın sonuçlarının farklı araştırmacılar tarafından onaylanması, sonuçların açık ve tutarlı sunulması yapılmıştır. Araştırmanın geçerlilik ve güvenirlilik adına ikinci önlem olarak aktarılabirlik sağlanmıştır. Çalışmanın aktarılabirliği için ayrıntılı betimleme yapılmıştır. Verilerin analizinde olabildiğince objektif ve tarafsız bir şekilde davranılmıştır. Ayrıca çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak geçerlik ve güvenirliliği artırılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın geçerliliğini ve güvenirliliğini artırmak için üçüncü olarak tutarlılık kavramına başvurulmuştur. Bu araştırmada veriler görüşme yöntemi ile toplanmış ve veri toplama süreci uzman gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Araştırma boyunca bu uzmanın önerileri dikkate alınarak ilerlemeye çalışılmıştır. Son olarak elde edilen veriler katılımcıların görüşüne başvurularak teyit edilebilirliği onaylanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, betimsel ve içerik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Katılımcılar ile yapılan mülakatlar, araştırmacılar tarafından düz yazıya çevrilmiştir. Düz yazıya aktarılan ham veriler üzerinde veri indirgemesi yapılmıştır. İlk olarak üç farklı araştırmacı tarafından verilere ait; tema kategori ve kodlar oluşturulmuştur. İkinci olarak üç farklı araştırmacı bir araya gelerek oluşturdukları tema, kategori ve kodlar üzerindeki uyum oranını belirlemiştir. Bu uyum oranın hesaplanmasında, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenirlilik formülü kullanılmıştır. Bu formül, $Güvenirlilik = \frac{Görüş\ Birliği}{(Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı)} \times 100$ şeklindedir. Araştırmada kodlayıcılar arasındaki uyum güvenirliliği katsayısı %82 olarak tespit edilmiştir. Bu değer, nitel çalışmalarda yapılan kodlamanın güvenilir olduğunu göstermektedir (Miles & Huberman, 1994). Bu analiz sonucunda ortaya çıkan tema, kategori ve kodlar tablolar halinde verilmiştir.

Bulgular

Çalışmada salgın döneminde ortaokulda görev yapan farklı branştaki öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin “*Uzaktan Eğitim Sizin İçin Neyi İfade Ediyor?*” Sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen tema ve kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Cevaplarından Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans (f)
Uzaktan Eğitim	Fırsat eşitsizliğine yol açması	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K11, K12	9
	Teknoloji destekli öğretim	K1, K2, K3, K6, K7, K9, K10, K11	8
	Sanal öğrenme ortamı	K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10	7
	Zaman ve mekândan bağımsız eğitim	K1, K4, K7, K9, K11, K12	6
	Geniş öğrenci kitlesine eğitim hizmeti vermesi	K3, K4, K6, K8, K9, K12	6
	Kesintisiz eğitim-öğretim	K3, K5, K6, K8, K9	5
	Her yerden bilgiye ulaşma imkânı	K1, K3, K4, K11	4
	Maddi imkânsızlık	K1, K4	2

Tablo 2 incelendiğinde ortaokul öğretmenleri uzaktan eğitim konusundaki görüşlerini; fırsat eşitsizliği (f=9), teknoloji destekli öğretim (f=8), sanal öğrenme ortamı (f=7), zaman ve mekândan bağımsız eğitim (f=6) olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bunun yanında öğretmenler uzaktan eğitimi kesintisiz eğitim-öğretim (f=5) ve her yerden bilgiye ulaşma (f=4) kodlarıyla açıklamışlardır. Öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıda verilmiştir;

Öğrencilerin imkân dâhilinde evde veya bahçede derse girebilmeleri, öğrencilerin bilgiye her yerden ulaşabilmeleri güzel bir eylemdir (K1).

Eğitimde imkân ve fırsat eşitsizliğini ifade ediyor. Öğretmenlik yaptığım bölgede öğrencilerin birçoğu maddi imkânsızlıklar nedeniyle derslere katılım sağlayamıyor (K4).

Uzaktan eğitim sanal sınıf ortamında eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksatılmadan yürütülmesini ifade ediyor (K8).

Ortaokul öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığımız en önemli sorunlar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen tema ve kodlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştığı Sorunlara Yönelik Cevaplarından Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans (f)
Sorunlar	Derse katılımının az olması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K9, K10, K11	9
	İmkân- fırsat eşitsizliği	K2, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K12	8
	Alt yapının yetersiz olması	K1, K3, K4, K6, K8, K9, K10	7
	Teknolojik imkânsızlığın var olması	K3, K4, K6, K7, K9, K12	6
	Kalabalık aile ortamının olması	K1, K4, K5, K8, K11	5
	İletişim kurmanın zorluğu	K1, K5, K8, K9	4
	Öğrenciye ulaşmanın zorluğu	K2, K5, K6, K11	4
	Plan program yetersizliği	K1, K8, K10	3
	Göz temasının olmaması	K5, K10, K12	3

Tablo 3 incelendiğinde ortaokul öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun (f=9) uzaktan eğitimde karşılaştıkları en büyük sorun öğrencilerin derse katılım oranının düşük olmasıdır. Verilen cevaplar incelendiğinde bu durumun alt yapı yetersizliğinden (f=7) kaynaklandığı düşünülebilir. Teknolojik imkânsızlık (f=6), kalabalık aile ortamı (f=5), göz teması eksikliği (f=3) gibi sorunların olduğu da görülmüştür. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerinden ilişkin bazı örnekler verilmiştir;

Yaşam koşulları, kalabalık aileler dolayısıyla uzaktan eğitimde gerekli imkânların her öğrenci için sağlanamaması bundan dolayı da derslere katılımın sürekli olmaması (K5).

Her öğrencime ulaşamamak büyük sorun. İnternet, telefon ya da tablet olmamasından kaynaklı öğrenci katılımları azlığı (K6).

Ders sırasında iletişim konusunda yaşanan zorluklar. Öğrencilerin yeterli alt yapıya sahip olmaması. Alt yapıdan ya da öğrenciden kaynaklı derse katılımın az olması (K9).

Görsel sanatlar dersi öğretimi yapan bir öğretici olarak en zorlandığım nokta öğrencim ile doğrudan kuramadığım tema (K12).

Ortaokul öğretmenlerinin “Uzaktan eğitimin sınırlılığı nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen tema ve kodlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimin Sınırlılığı Sorusuna İlişkin Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Katılımcılar	f
Uzaktan Eğitimin Sınırlıkları	Jest ve mimikleri kullanamama	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K9, K10, K11	9
	Öğrencilerle etkili iletişim kuramama	K2, K3, K4, K5, K6, K8, K10, K11	8
	Bölgesel şartlar	K2, K3, K5, K7, K9, K10, K12	7
	Örtük öğrenmeyi gerçekleştirilememesi	K1, K2, K4, K6, K8	5
	Öz denetim yetersizliği	K1, K3, K4, K5, K8	5
	Öğrencilerde teknolojik bağımlılığı	K1, K4, K9	3
	neden olması		
	Öğrencilerde fiziksel sorunlara neden olması	K3, K7, K12	3

Tablo 4 incelendiğinde çalışmaya katılan ortaokul öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun (f=9) uzaktan eğitimin sınırlılığını vücut dilini kullanamama olarak ifade ettikleri görülmektedir. Örtük öğrenmeyi gerçekleştirilememesi ve öz denetim yetersizliği hakkında görüş bildiren öğretmen sayısı 5’tir. Bu konuda öğretmen görüşlerinden bazıları ilgili kodlarıyla birlikte aşağıda verilmiştir;

Benim için uzaktan eğitimin sınırlılığı öğrencilerle etkili iletişim kurmakta yaşanan zorluklardır (K2).

Öğrencilerde örtük öğrenmeyi gerçekleştirilemiyor. Okuldayken jest mimikleri etkin kullanabiliyordum. Dersi sadece dinleyip çıkıyorlar. Not alma alışkanlıkları yok (K4).

Direkt olarak coğrafi konum, maddi gelir ve gelişmişlikle doğru orantıda sınırlılık olduğunu düşünüyorum. Bazı durumlar bölgesel şartlara göre değerlendirmeli (K12).

Ortaokul öğretmenlerinin “Uzaktan eğitimin akademik başarı üzerinde ne gibi etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplardan hareketle oluşturulan tema ve kodlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimin Akademik Başarı Üzerine Etkisine İlişkin Verilen Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar	f
Akademik Başarıya Etki	Olumsuz	Ders süresinin az olması	K2, K3, K4, K6, K10, K11, K12	7
		Öğrenci katılımının az olması	K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10	7
		Etkili bir öğrenme ortamının olmaması	K1, K2, K5, K6, K8, K11	6
		Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin alternatifi olmaması	K4, K5, K6, K7, K8, K10	6
		Uzaktan eğitimin ortaokul öğrenci yaş seviyesine uygun olmaması	K1, K12	2

	Hedeften haberdar etmesi	K1, K3, K5, K6, K8, K10	6
	Konuları tekrar etmeyi sağlaması	K2, K4, K5, K7, K11	5
Olumlu	Konuların pekiştirilmesine yardımcı olma	K2, K4, K6, K11	4
	Konu ile ilgili soru çözümü	K1, K4, K5, K9	4

Tablo 5 incelendiğinde çalışmaya katılan ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitimin akademik başarısına yönelik görüşlerinde farklılık olduğu görülmektedir. Uzaktan eğitimin akademik başarı üzerinde olumsuz olduğunu ileri süren birçok öğretmen vardır. Öğretmenler bu görüşlerini, ders süresinin az olması (f=7), öğrenci katılımının az olması (f=7), etkili bir öğrenme ortamının olmaması (f=6) ve uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin alternatifi olmaması (f=6) gibi kodlarla açıklamışlardır. Uzaktan eğitimin akademik başarı üzerinde olumlu etkisinin olduğunu düşünen öğretmenler olmuştur. Olumlu düşünen öğretmenler görüşlerini; hedeften haberdar etmesi (f=6), konuları tekrar etmeyi sağlaması (f=5), konuların pekiştirilmesine yardımcı olma (f=4) ve konu ile ilgili soru çözümü (f=4) kodlarıyla dile getirmişlerdir. Bu konuda öğretmen görüşlerinden bazıları ilgili kodlarıyla birlikte aşağıda verilmiştir;

Normal eğitimin yerini tutamaz. Ancak hedeften haberdar etme, pekiştirme ve tekrar yoluyla kullanılırsa belirli öğrencilerde etkili olduğu kanaatindeyim (K4)

Derse erişim sağlayabilen öğrenciler için akademik açıdan fayda sağlayabiliyor. Konuları tekrar yapıp pekiştiriyorlar. Öğretmenlerine gün içinde daha rahat ulaşabiliyor ve çalışmalarını elektronik ortamda daha rahat yapabiliyorlar (K11).

Uzaktan eğitimin yetişkin dediğimiz insanın doğasına uygun bir model olduğunu düşündüğüm için ortaokul düzeyi öğrencilerin akademik başarısını olumlu anlamda geliştirdiğini düşünmüyorum (K12).

Ortaokul öğretmenlerinin "Uzaktan eğitim sürecinin öğrencilere ne gibi faydalar sağladığını düşünüyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen tema ve kodlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinin Faydalarına İlişkin Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans (f)
Uzaktan Eğitimin Faydaları	Farklı duyu organlarına hitap etmesi	K1, K2, K4, K6, K7, K8, K9, K11	8
	Her yerde öğrenmenin sağlanması	K3, K4, K5, K7, K9, K10, K11	7
	Zaman tasarrufu sağlanması	K1, K2, K6, K10, K11, K12	6
	Bilgiye hızlı erişimin sağlanması	K2, K5, K6, K8, K9, K10	6
	EBA platformunun etkin kullanımı	K3, K5, K7, K8, K12	5
	Virüsün yayılmasını engellemesi	K2, K6, K7, K10, K12	5
	Derslerin kayıt altına alınması	K1, K2, K5, K9	4
	Bireysel öğrenmeye katkı sağlanması	K3, K6, K9	3
Öğretmenlerle sürekli iletişim kurulması	K5, K11	2	

Tablo 6 incelediğinde ortaokul öğretmenleri, farklı duyu organlarına hitap etmesi (f=8), her yerde öğrenmenin sağlanması (f=7) ve zaman tasarrufu sağlanması (f=6) kodlarıyla uzaktan eğitimin öğrencilere faydalarını ifade etmişlerdir. Bilgiye hızlı erişimin sağlanması (f=6), EBA platformunu etkin kullanım (f=5) ve virüsün yayılmasını engellemesi (f=5) açılarından uzaktan eğitimin faydalı olduğu düşünülmektedir. Derslerin kayıt altına alınması (f=4) ve kendi kendine ders çalışma

alışkanlığı (f=3) kazandırdığı da elde edilen öğretmen görüşlerindedir. Uzaktan eğitim sürecinin öğrencilere faydalarına yönelik görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir;

Uzaktan eğitim sürecinin EBA üzerinden olması itibarıyla EBA içeriklerini etkili bir biçimde kullanmalarına fırsat sağladı (K5).

Çok fazla soru çözümü yapabiliyoruz. Öğrencilere zamandan tasarruf sağlıyor. Covid-19 virüsünden uzak kalmalarını açısından fayda sağladığımı düşünüyorum (K6).

Derslerin kayıt altına alınması öğrencilere takıldıkları konular üzerinde tekrar etme olanağı sağladı (K9).

Dört duvar dışında, okul ortamı dışında da her yerde eğitim faaliyeti olabileceği inancı öğrencilerde somut olarak yer edinebilir (K10).

Bilgiye daha kolay yoldan ulaşabilmek öğrenciler adına faydalı oluyor. Öğretmenleriyle sürekli iletişim halinde olan öğrenciler için bu durum büyük avantaj. Görsel işitsel sunumlar yaparak farklı duyulara hitap edebiliyorum (K11).

Ortaokul öğretmenlerinin “Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını nasıl sağlıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen tema ve kodlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinin Öğrencilerin İlgi ve Motivasyonuna İlişkin Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Katılımcılar	Frekans (f)
İlgi ve Motivasyon	Görsel işitsel sunumlar	K2, K3, K4, K6, K8, K11, K12	7
	Derse katılımın önemli olması	K1, K5, K7, K9, K10	5
	Sürecin geçeceği vurgusunun yapılması	K2, K4, K7, K9	4
	Veli iletişiminin sağlanması	K2, K4, K6	3
	Not alma kaygısının olmaması	K2, K4, K9	3
	Her öğrenciye soru sorma imkânı	K2, K5	2
	Güzel sözler söyleme	K9, K12	2

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu (f=7) görsel-işitsel sunumlar yaparak öğrenciler için dersi ilgi çekici hale getirdikleri yönünde beyanda bulunmuşlardır. Derse katılımın önemli olduğu vurgusu (f=5), sürecin geçici olduğu yönündeki konuşmalar (f=4) ve veli iletişiminin (f=3) ilgi ve motivasyonu etkilediğini düşünmektedirler. Öğrencilerin not alma kaygısının olmadığı (f=3) zaman derse olan ilgi ve motivasyonu sağlayabileceği yönünde dikkat çekici bir görüş bildirilmiştir. Örnek öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

Velilerle sürekli iletişim halindeyim. Öğrencilerle telefonda konuşarak ve görsel materyallerden daha çok faydalanarak süreci yönetiyorum. Derse katılım az olunca öğrencilere soru sormak kolay oluyor. Sıra kendilerine çabuk geleceği için derse ilgileri yüksek oluyor (K2).

Öğrencilerin ilgisini çekebilecek materyaller kullanmaya çalışıyorum. Materyallerin görsel ve işitsel anlamda uzaktan eğitime uygun zengin içerikler sağlamasına dikkat ediyorum (K3).

Tüm öğrencilerin benzer geçici süreci yaşadığını ve bu süreçte notun değil derse katılım sağlamanın önemini hatırlatarak sağlamaya çalışıyorum (K9).

Ortaokul öğretmenlerinin "Uzaktan eğitimin geliştirilmesi için neler yapılabilir?" sorusuna verdikleri cevaplardan elde edilen tema ve kodlar Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Ortaokul Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitimin Geliştirilmesi İlişkin Cevaplardan Elde Edilen Tema ve Kodlar

Tema	Kodlar	Katılımcılar	f
Uzaktan Eğitimin Geliştirilmesi	Fırsat eşitsizliğinin kaldırılması	K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K11, K12	9
	Alt yapı sorununun giderilmesi	K1, K3, K4, K6, K8, K10, K11, K12	8
	Öğretim programının esnetilmesi	K2, K3, K5, K7, K8, K11	6
	EBA destek noktalarının artırılması	K4, K7, K9, K11, K12	5
	Çevrimiçi deneme sınavları	K1, K4, K7, K8	4
	Veli-öğrenci ve öğretmenin bilgilendirilmesi	K3, K7, K11	3
	Kamu spotu	K4, K6, K10	3
	Üniversite desteği	K4, K8	2

Tablo 8 incelendiğinde çalışmaya katılan ortaokul öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitimin geliştirilmesi için fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasına (f=9) vurgu yaptıkları görülmektedir. Alt yapı sorununun giderilmesiyle (f=8) uzaktan eğitimin geliştirebileceğini söyleyen öğretmenler de mevcuttur. Dikkat çekici sonuçlardan bir diğeri ise kamu spotu yapılması (f=3) gerektiği yönünde belirtilen görüşlerdir. Aynı zamanda bilgilendirmelerin hem öğrenci hem öğretmen hem de veli bazında yapılması (f=3) yönünde görüş beyan eden katılımcılar da mevcuttur. Öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir.

Altyapı problemi halledilip her öğrencinin uzaktan eğitimden etkin bir şekilde faydalanmasını sağladıktan sonra özellikle sınav grupları için çevrimiçi ortamlarda denemeler yapılabilir (K1).

Öncelikle teknolojik imkânların her öğrenciye ulaştırılabilir düzeye getirilmesi gerekmektedir. Yaşanan bağlantı sorunlarını gidermek adına çalışmalar yapılmalıdır. Öğrenciler, öğretmenler ve veliler uzaktan eğitim konusunda daha fazla bilgilendirilmelidir (K3).

Fırsat ve imkân eşitsizliğini ortadan kaldırmak lazım. İnternet alt yapısını güçlendirmek lazım. EBA destek noktaları artırılabilir. Uzaktan eğitimle ilgili kamu spotları gerek sosyal medya üzerinden gerekse TV kanalları aracılığı ile sıklıkla hatırlatılmalı ve bu sürecin öneminden bahsedilmesi gerekir. EBA üzerinden Türkiye geneli çevrimiçi deneme sınavları yapılabilir. Veri takibi yapıp öğrencilerin derslere ve denemelere girmeme oranları ve nedenleri üniversitelerce yapılacak araştırmalar sonucu çözüme kavuşturulmalı (K4).

İmkân eşitliği sağlanmaya çalışılmalıdır. Öğretim programlarında, konularda seyreltme yapılması gerektiğini düşünüyorum (K8).

Tartışma ve Sonuç

Çalışmaya katılan öğretmenler uzaktan eğitimi; zaman ve mekândan bağımsız olma, teknoloji destekli öğretim, sanal öğrenme ortamı, kesintisiz eğitim-öğretim, geniş öğrenci kitlesine hitap etme ve her yerde bilgiye ulaşma kavramları ile ilişkilendirerek açıklama yapmışlardır. Bazı öğretmenler ise uzaktan eğitimin fırsat eşitsizliğine neden olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler her ne kadar literatürdeki gibi bir tanım yapmış olsalar da uzaktan eğitimin özelliklerini dile getirerek açıklama yaptıkları görülmüştür. Ülkemizde bir buçuk yıldır devam eden salgın nedeni ile eğitim-öğretim yoğunlukla uzaktan eğitim aracılığıyla gerçekleşmektedir. Öğretmenlerin uzaktan eğitim konusundaki açıklamalarında bu süreçteki gözlem ve deneyimlerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda yapmış oldukları açıklamaların literatürde yapılan tanımlar

ile örtüştüğü görülmüştür (Akyürek, 2020; Kaya, 2002; Uşun, 2013). Bazı öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda fırsat eşitsizliğini dile getirdikleri belirlenmiştir. Bu durumu öğretmenler, tüm öğrencilerin ailelerinin maddi imkânlarının eşit olmaması olarak ifade etmişlerdir. Aynı zamanda internete ulaşma imkânlarının olmaması ve ailedeki kardeş sayısının fazla olmasıyla da ilişkilendirmişlerdir. Bu sonucun ortaya çıkmasında çalışmaya katılan öğretmenlerin kırsal bölgedeki bir okulda çalışıyor olmalarının da etkisi olduğu söylenebilir. Bu bölgede internet erişiminin sınırlı olması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili olmuş olabilir.

Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları, öğrencilerin derse olan katılımın azlığı, alt yapının yetersiz olması, teknolojik imkânların sınırlı olması şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu sorunları belirtmelerinde uzaktan eğitim sürecinde elde ettikleri deneyimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı söylenebilir. Örneğin Bakırcı, Doğdu ve Artun (2021) Fen Bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitim konusundaki düşüncelerini araştırmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine katılma konusunda isteksiz oldukları ve öğrencilerin bilgisayara/internete erişimde sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu konuda Külekçi Akyavuz ve Çakın (2020)'in yapmış oldukları çalışmada, okul yöneticileri, uzaktan eğitim sürecinde alt yapı yetersizliğinin olduğunu ve teknolojik araç gereçlerin sınırlı olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan diğer sorunları, ailedeki kardeş sayısının fazla olması, öğrencilerle iletişim kurmanın zor olması, plan program yetersizliği ve öğrencilerle göz temasının olmaması şeklinde sıralamışlardır. Ailedeki kardeş sayısının fazla olması derslerin aynı zaman diliminde olması nedeniyle tüm kardeşlerin derse katılma imkânının olmamasına sebep olabilmektedir. Kardeşlerin derse katılmama nedenlerini ise yeterli sayıda tablet, bilgisayar ve cep telefonun olmaması ile açıklamışlardır. Mekân ve zaman sınırlaması kavramının ortadan kalkması, kısa sürede çok kişiye ulaşabilmek, derslerin kayıt altına alınıp öğrenciye tekrar yapma, öğrendiklerini pekiştirme imkânı sunması ve her yerde eğitim almayı sağladığından eğitimde fırsat eşitliğini getireceğini düşünseler de öğretmenler gerekli alt yapının sağlanamaması, maddi yetersizlikler vb. nedenlerden dolayı çoğunlukla uzaktan eğitimin fırsat eşitsizliğine yol açtığı yönünde görüşlerini beyan etmiştir. Çalışmanın yapıldığı bölgede çoğunlukla geniş aile yapısının görülmesi ve öğrencilerin kendilerine ait teknolojik araçları olmadığı için velilerin telefonları ile derse katılmaya çalışmaları; ancak velilerin işi olduğu zaman derse girememeleri, önemli bir sorun olarak görülmüştür. Çünkü elinde teknolojik araçları olan öğrenciler katılabilirken bu imkânı olmayanlar arasındaki eşitsizlik fırsat eşitsizliğini gündeme getirmektedir.

Öğretmenler uzaktan eğitimin en büyük sınırlılığını; jest ve mimiklerini kullanamama, öğrencilerle etkili iletişim kuramama, bölgesel koşullar, öz denetim yetersizliği, öğrencilerde teknolojik bağımlılığa ve fiziksel sorunlara neden olması olarak belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, günlük ortalama olarak 4-6 saat bilgisayar, tablet ve cep telefonu gibi teknolojik ürünlerin başında zaman geçirmektedir. Bunun dışında öğrenciler dersten sonra da oyun amaçlı olarak bu teknolojik ürünleri kullanmaktadır. Bu durum, öğrencilerin teknolojik ürüne karşı bağımlı olmalarına ve gelişme çağında olan öğrencilerde fiziksel sorunlara neden olmaktadır. İlgili alanyazın incelendiğinde Gürer, Tekinarslan ve Yavuzalp (2020) yaptıkları çalışmada çevrimiçi eğitim yapan öğretim görevlileri, yüz yüze yapılan derslerde sınıf içinde öğrenciyle göz teması kurduklarını ve beden dilini kullandıklarını, dolayısıyla da öğrenciyle daha iyi iletişim ve etkileşim kurabildiklerini ancak uzaktan eğitimde bunun sınırlılık getirdiği bulgusuna ulaşmışlardır. Altıparmak, Kurt ve Kapıdere (2011), kendi başına çalışma yeteneği kazanamamış öğrenciler için uzaktan eğitimin sorun olarak yansıdığını ortaya koymuşlardır.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde yeterince etkili olmadığını düşünmektedir. Bu durumu öğrencilerin derse katılımının ve ders süresinin az olması, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin alternatifi olmaması ve uzaktan eğitimin ortaokul öğrenci seviyesine uygun olmaması ile açıklamışlardır. Ek olarak uzaktan eğitimin üniversite ve lisansüstü öğrenciler için uygunken; ilkökul, ortaokul ve lise öğrencileri için yeterince uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bunun nedenleri olarak küçük yaşlardaki öğrencilerde öğrenme sorumluluğunun yeterince kazanılmaması ve bilgisayar, tablet ve cep telefonlarını

daha çok oyun odaklı olarak görmeleri düşünülebilir. Bu durumun bölgesel şartlar, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri arasındaki farklılık, öğrencilerin sosyoekonomik seviyeleri arasındaki farklılıklar kaynaklı olduğu söylenebilir. Diğer taraftan az sayıda öğretmen uzaktan eğitimin öğrencilerin akademik başarısını artıracağını düşünmektedir. Öğretmenlerin bu düşüncelerinde, uzaktan eğitim ile öğrencilerin hedeften haberdar olmasının, konu tekrarının yapılmasının ve konuların pekiştirilmesinin etkili olduğu söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde uzaktan eğitim gören öğrencilerin örgün eğitimdeki öğrencilere göre başarılarında daha belirgin bir artışın olduğu tespit edilmiştir (Kör, Çataloğlu ve Erbay, 2013). Bu çalışmada elde edilen sonuç, Kör, Çataloğlu ve Erbay (2013)'ın çalışması ile örtüşmemektedir.

Öğretmenler, uzaktan eğitimin birtakım sınırlılıklarının yanında birçok faydasının olduğunu belirtmişlerdir. Bu faydaların; farklı duyu organlarına hitap etmesi, her yerde öğrenmeye olanak vermesi, zaman tasarrufu sağlaması, bilgiye hızlı erişilmesi, EBA platformunun etkili kullanımı ve derslerin kayıt altına alınması olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin uzaktan eğitimin faydalarını açıklamalarında salgın nedeniyle bu eğitim yaklaşımını derslerinde kullanmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin öğretmenlerine istedikleri an soru sormaları ve bilgiye ulaşmada uzaktan eğitim aracılığıyla hızlıca ulaşmalarının oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bir çalışmada uzaktan eğitimin her ne kadar sorunları olsa da derslerin kayıt altına alınması, öğrencilerin daha sonra bunları izlemesinin hem zaman açısından hem tekrar açısından faydalı olduğunu da göstermektedir (Bakırcı, Doğdu ve Artun, 2021).

Öğretmenler, uzaktan eğitim ile öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonlarının düştüğü belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin okul ortamından uzakta eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmelerinden kaynaklanmış olabilir. Öğretmenler öğrencilerin derse karşı ilgi ve motivasyonlarını artırmak için, görsel materyallerden faydalandıklarını, veliler ile sürekli iletişim kurduklarını, öğrencilere bu sürecin geçici olduğunu vurguladıklarını ve güzel sözler söylediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler kendilerini denetleyen biri olmadığından ödev konusunda, derse katılım konusunda yeterli ilgi ve isteği göstermemektedir. Öğretmenler bu durumu ortadan kaldırmak için görsel ve işitsel sunumlara fazlasıyla yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda velilerle iletişim halinde kalmanın, öğrencide kontrol ediliyorum güdüsünü uyandırdığı için derse katılım motivasyonlarını sağlamada etkili olduğu ifade edilebilir. Bu konuda yapılan bir çalışmada öğretmenler öğrencileri motive etmek için destekleyici etkinlikler yaptıklarını, okulun devam ettiğini hissettirdiklerini ve güzel sözler söylediklerini belirtmişlerdir (Çakın ve Külekçi-Akyavuz, 2020). Bu konuda uzaktan eğitim ile ilgili yapılan başka bir çalışmada, öğrencilerin motivasyon düzeylerinin ve öğrenme yönündeki çabalarının örgün öğretime göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir (Kokoç, 2019). Kokoç (2019)'un çalışmasında ulaşılan sonuç ile bu çalışmada elde edilen sonucun örtüşmediği söylenebilir.

Uzaktan eğitimin geliştirilmesi yönünde neler yapılması gerektiği incelendiğinde; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılması gerektiğini belirttikleri görülmüştür. Öğretmenler, evinde internet olan ve olmayan aileler arasındaki uzaktan eğitim sürecine erişimdeki farklılıkların ailelerin kalabalık olmasından dolayı bir öğrencinin derse katılım sağlarken diğer öğrencinin katılım sağlayamamasının, evin bulunduğu konum nedeniyle alt yapı yetersizliğinin, sosyoekonomik düzey arası uçurumların bu fırsat eşitsizliklerine sebep olduklarını düşünmektedirler. Bu durumların ortadan kalkması uzaktan eğitimin geliştirilmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir. Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020) yaptıkları çalışmada fırsat eşitliğini sağlama konusunda uzaktan eğitimin geliştirilmesi bulgusuna ulaşmışlardır. Bu çalışma bulgusu ile örtüşmektedir.

Öneriler

Teknoloji ile sürekli iç içe olduğumuz bir dünyada eğitimin de teknoloji ekseninde yeniden şekillenmesi kaçınılmazdır. Uzaktan eğitimin yenedünya düzeninin parçası olduğu düşünüldüğünde bu eğitim şekliyle ilgili öncelikle bilgilendirmelerin doğru yapılması gerekir. Kalabalık aile ortamından dolayı ailelerin derse müdahaleleri göz önüne alındığında ilk önce veli bilgilendirmeleri

sağlanmalıdır. Çocuklar aileleri yanında derse dikkatle odaklanamadığı için hem öğrencinin hem öğretmenin dikkati dağılmaktadır. Sosyoekonomik düzeylerin düşük olduğu bölgeler için fırsat eşitliği sağlanmalıdır. Uzaktan eğitim sürecinde ders kitaplarındaki etkinlikler canlı derslerde uygulanabilir düzeyde yeniden düzenlenmelidir. Aynı zamanda üniversiteler uzaktan eğitim sürecinin takibinde olmalıdır.

Kaynakça

- Arslan, Y. ve Şumuer, E. (2020). Covid-19 döneminde sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 201-230.
- Akyürek, İ. M. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. ve Kapıdere, M. (Şubat, 2011). E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. *XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* (s.319-327). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bakırcı, H., Doğdu, N. ve Artun, H. (2021). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin mesleki kazanımlarının ve sorunlarının incelenmesi. *Ahi Evran Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (Basımda)
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 5(2), 368-397.
- Bayburtlu, Y. S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *Turkish Studies*, 15(4), 131-151.
- Berk, L. E. (2006). *Child development* (7. baskı). ABD: Pearson Education.
- Berk, L. E. (2013). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa*. (N.I. Erdoğan, çev.). Ankara: Nobel Akademi.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Burke, J. & Dempsey, M. (2020). *Covid-19 Practice in primary schools in Ireland report*. <https://www.into.ie/app/uploads/2020/04/COVID-19-Practice-in-Primary-Schools-Report-1.pdf> adresinden 02.02. 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çakın, M. ve Külekçi-Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansması: Öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Çallı, İ., İşman, A. ve Torkul, O. (2014). Sakarya Üniversitesi'nde uzaktan eğitimin dünü bugünü ve geleceği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 1-7.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Celepler Yayın ve Matbaacılık.
- Gürer, D. M., Tekinarslan, E. ve Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 47-78.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kantos, Z. (Ağustos, 2020). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili düşünceleri. *8. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi* (s.67-81), Çorum.
- Kokoç, M. (2019). Yükseköğretimde uzaktan eğitim ağırlıklı karma öğrenme modeline geçiş süreci: Pedagojik deneyimlere dayalı bir çözümleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 648-677.

- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. ., Esendemir, N. ve Bayraktar, D. (2020). Türkçe ğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241.
- Kr, H., ataloğlu, E. ve Erbay, H. (2013). Uzaktan ve örgün eğitimin ğrenci başarısı üzerine etkisinin araştırılması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(2), 267-279.
- Külekçi-Akyavuz, E. ve akın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*,15(4), 723-737.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: Sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975.
- Singleton, R. & Straits, B. (2005). *Approaches to social research*. New York: Oxford University Press.
- URL-1, 2020 <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatti/haber/20554/tr>. adresinden 06.04.2021 tarihinde erişildi.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ek-1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

- 1) Uzaktan eğitim sizin için neyi ifade ediyor?
- 2) Uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığınız en önemli sorunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?
- 3) Uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim- öğretimin ne gibi sınırlılıkları vardır?
- 4) Uzaktan eğitim sürecinin öğrencinin akademik başarısı üzerinde ne gibi etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
- 5) Uzaktan eğitim sürecinin öğrencilere ne gibi faydalar sağladığını düşünüyorsunuz?
- 6) Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin ilgi ve motivasyonlarını nasıl sağlıyorsunuz?
- 7) Uzaktan eğitimin geliştirilmesi için neler yapılabilir?